

Saga av Zacharias Topelius

Kulturveckan i Nykarleby år 2011

Kyrktuppen

av Zacharias Topelius

Det var en gång en kyrktupp, som satt uppe på ett mycket högt torn. Varifrån han kom och hur han kommit så högt upp i världen, det är inte lätt att säga. Man tror, att hans pappa inte var någon vanlig tupp, utan en timmerman, som kunde skära ut örnar och drakar av trä, och så tror man, att timmermannen skurit tuppen av en stock och hissat upp honom på tornet, eftersom tuppen var så stock lat och inte kunde lära sig att flyga. Kanske var det inte så. Kanske tuppen förut varit den allra finaste tuppen i den mäktiga fedrottningen Gilimilidolgas hönshus och att han gjort uppror mot sin härskarinna, i sin stolthet, och till straff blev förvandlad till en trätupp och fastspikad uppe på tornet. Det här kan ingen så noga veta. I alla fall, där satt han på tornet allra högst upp, ja högre än det högsta tak och det högsta träd på sju mils område. Och så högt satt han, att hela jorden omkring honom inte såg mycket större ut än en pannkaka, och människorna, såg ut som flugor på pannkakan.

Kyrktuppen var mycket stor. Han hade en hög, rödmalad tuppkam, gröna ögon, stora som tallrikar, och en mycket yvig stjärt. I hans mage rymdes tre tunnor råg, så glupsk var han. För att han var så stor och satt så högt upp, tyckte han, att ingen i hela världen var så fin som honom. Alla tuppar är högfärdiga, det kan man se på dem när de står på sophögen och bröstar sig och sträcker näbben i vädret, som om de ville ropa till var och en: vad är du för en puttefnasker? Men kyrktuppen var en av de värsta. Sådant slutar aldrig väl. Många högfärdiga tuppar har mist nacken, när deras herrskap ställt till kalas, och de har utan krus blivit plockade och lagda i stekgrytan, blivit uppätta med sås, gurkor och lingonsylt. Kanske visste kyrktuppen, att han inte dugde att ätas, och det här gjorde honom mera högfärdig än andra tuppar. Tuppen hade en egenskap, som är mycket vanlig här i världen, och det var att han alltid *vände stjärten efter vädret*. Han kunde därför se sig omkring åt alla väderstreck. Men vart han än såg med sina stora gröna ögon, kunde han ingenstans på jorden se någon som var lik honom själv. Han började därför tro, att han var betydligt bättre än alla andra, och att hela världen borde vara honom underdånig. Därför tänkte han för sig själv: — Jag är en stor tupp, en mycket förnäm och ståtlig tupp är jag. Någon annan som mig finns inte. Det är ju klart att kyrkan är byggd för min skull och för att ge mig en fin plats. Varför skulle människorna annars samlas här omkring kyrkan varje söndag, om inte för att beundra mig? Ja, det är säkert, att jag är en stor och speciell tupp. Men förnämt folk har ibland rätt tråkigt, och det hade även kyrktuppen. Flyga kunde han inte, arbeta ville han inte, och äta behövde han inte. Vad skulle han göra? Det var inte utan, att han ibland med en viss avund, såg på prostens höns, som ibland trippade ända fram till tornets fot och kraftrade upp sanden, för att plocka i sig ett och annat korn. En dag hände det att, en kråka flög över kyrkan och kom helt nära kyrktuppen, som satt där fnurrig och tvär och förargade sig över att någon vågade flyga nästan lika högt som honom. — Kva! Kva! skrek kråkan. Hur står det till, tupp? Brrr! sade tuppen, snurade runt efter vinden och vände stjärten åt kråkan. Jag tycker att du åtminstone kunde kalla mig excellens.— Ser man på! sade kråkan. Nå, har inte ers excellens tråkigt, att sitta så där ensam och göra ingenting? Jag tycker ers excellens kunde gifta sig.

— Jag, gifta mig! sade kyrktuppen. Var skulle jag finna en så fin och förnäm höna som skulle passa åt mig? Ers excellens har rätt, svarade kråkan, en sådan höna är inte lätt att finna, ty jag har aldrig hört talas om kyrkhönor. Men ers excellens kunde åtminstone uträtta något arbete. Det gör jag, det förkortar tiden, och det blir man glad av. — Arbeta! muttrade tuppen och såg på kråkan med djupt förakt. Stort och förnämt folk brukar inte arbeta. Det passar sig inte. — Hååå, tänkte kråkan för sig själv, när hon flög bort, du tittar och tittar omkring dig, herr tupp, och vet ändå så litet om hur det går till i världen. Jag har ofta sett de höga och förnäma ha mer arbete och bekymmer, än de fattiga på jorden. Men sådana dumma kaxar som du tror att förnämlighet, det är när man inte gör något alls, utan bara sitter och låter andra passa upp sig och har hjärtans långtråkigt. Det märks också, att kyrktuppen är flera hundra år gammal och tänker som man tänkte förr i tiden. Men nuförtiden förstår man bättre. Alla måste arbeta och vara flitiga, om de vill vara lyckliga och nöjda. Det förstår inte tuppen. För han är så genomlat. Han säger att: det inte passar sig. Tuppen var lat och högfärdig, det var hela saken. I flera hundra år hade han suttit där uppe på tornspetsen och inte gjort ett endaste dugg. Han hade inte galit en gång. Ja, han var så lat, att han inte rört sig ur fläcken på alla de hundra åren.

En vacker dag, när kyrktuppen som vanligt satt och stirrade ut i himmelens blå, såg han med förundran en stor folkhop nedanför kyrkan.— Vad kan det vara? tänkte han, i dag är det inte söndag. Snart nog fick han se vad det var. Det var den store lindansaren Karamatti, som hade spänt upp en lina mellan kyrktornet och klockstapelns. På linan hoppade en liten gosse och en liten flicka och de dansade mot varandra och gjorde svåra konster.

— Jaså, tänkte tuppen, var det ingenting annat. Jag trodde, att det var någon ny högtid, som de dumma människorna firar här till min ära. Rätt som det var, kastade den lille Karamatti en slängkyss mot folket, och sen klättrade han som en katt uppför kyrktornet, ty där fanns gamla järnpinnar inslagna i tornspiran. Upp efter järnpinnarna klev nu den lille Karamatti allt högre och högre; till slut var han nära tuppen. — Åhå! tänkte tuppen och såg rosenrasande ut. Men Karamatti lät sig inte förskräckas, utan, mir nix, dir nix, med ett språng var han uppe på tuppens rygg, satte sig grensle på den och skrek av alla krafter: — *Hoppsan, min häst! Hej, hoppsan, min häst!* Då kan man tro, att tuppen fick stora ögon där han satt i sin högfärd och trodde att ingen i hela världen var så fin som han. Nu satt där en liten parvel och red på honom och ropade: — *Hoppsan, min häst! Hej, hoppsan, min häst!* Först trodde tuppen, att hela kyrkan skulle rasa samman över en sådan fräckhet. Men kyrkan stod lugnt kvar, där den stod, och nu började tuppen i sin stora förnedring vrida och svänga åt alla håll. Vad skulle han göra? Han hade varit så lat, att han varken lärt sig att flyga eller gala; därför fick han nu stå ut med att folket nedanför ropade: *Bravo! bravissimo!* och tyckte att det var mycket duktigt av lille Karamatti att rida på kyrktuppen.

Ja, så går det här i världen: när någon är lat och högfärdig, då kommer lille Karamatti och rider på honom, liksom han red på kyrktuppen. Var säker på det.

Men inte blev kyrktuppen just mycket klokare av det. Han satt kvar på sin tornspets, år efter år. Det ena släktet efter det andra sjöng sina psalmer i den gamla kyrkan, och tuppen satt alltjämt lika lat och lika förnäm på sitt torn och väntade på att något underbart skulle hända honom, för hans stora förnämlighets skull. Kanske väntade han på att bli förgylld med guld och kunna skina som solen, eller att han en dag skulle bli utropad till hela världens stortuppsultan. Ja, vem kan så noga veta? Han väntade och väntade, och aldrig ville den stora lyckan komma.

Eftersom han väntade så länge, blev han till sist mycket gammal och murken, så att den ena biten efter den andra föll av honom, när det blåste. En dag kom det en stor storm. En stormil ven över kyrkan, blåste bort hela tuppen från tornspiran och förde honom genom luften ut till sjön. Där fick nu tuppen, vimmelkantig som han var av den ovanliga resan, för allra sista gången ångra, att han inte hade lärt sig flyga och gala. Ty hade han kunnat det, så hade han inte blåst i sjön, utan i stället flugit till rådhustaket och satt sig att gala där, så att hela staden hört det. Men nu blåste han i sjön och kastades av vågorna av och an, så att gäddor och abborrar undrade vad han var för ett sjöspöke. Till slut blev han kastad upp på en strand, och där blev han liggande.

På stranden fanns en liten stuga och i den bodde en gammal gumma med sina två barn, en gosse och en flicka. En dag byggde gossen och flickan små dammar på stranden. När de gick litet längre bort för att leta efter stenar, hittade de den stackars gamla kyrktuppen, och han var rätt bedrövlig att se på. Vågorna hade alldeles sköljt bort målningen och han hade skavts mot stenarna, så att han mist både näbb och stjärt. Då sa barnen. — Nu är ingen nöd; mor klagar alltid över att kråkor och sparvar gör skada i trädgårdslandet. Men se, här får vi nu en fin kråkskrämman. Kom låt oss ta ett rep och hala upp honom till trädgården. Så blev kyrktuppen på gamla dagar uppspetsad på en pinne och kråkskrämman i trädgårdslandet, i stället för att bli förgylld och utropad till hela världens stortuppsultan.

Det hände sig en dag, att den gamla kråkan, hon som tidigare kallat kyrktuppen ers excellens, kom flygande för att kalasa i ärtlandet. Huj — då såg hon kråkskrämman och flög sin väg. Men under flykten råkade hon se sig om och kände igen sin gamle bekant. — Kva! Kva! skrek kråkan, jag har den äran! Se på hans excellens, som har blivit en kråkskrämman! Jo, jo, högmodet, högmodet, så går det i världen — Håll din näbb! kraxade en förständig korp, som satt på en tallstubbe i närheten. Tuppen har varit högfärdig och lat, och därför har det gått honom illa. Men nu är han gammal och olycklig, och de gamla och olyckliga får man inte håna. Ingen kan veta hur det går med en själ på gamla dagar.

Allt detta hörde kyrktuppen. Men han kunde inte svara ett ord, ty han var utan näbb och satt uppträdd på en gårds-gårdsstör. Där sitter han troligen än i dag.

Sagan bearbetad av personalen vid Nykarleby stadsbibliotek